

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

احکام قتل ریحانه

(مقطب خنین)

اداره مطالعات و پژوهش‌های تبلیغ

محمد حسن زنگویی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلسه اول - بیان احکام

شخصی تعریف می‌کرد که من در دوران دانشجویی ازدواج کردم و با شوهرم قرار گذاشتیم که تا درسمان تمام نشده و درآمد مناسبی نداشته‌ایم، بچه‌دار نشویم. تا اینکه ناخواسته باردار شدم و تصمیم گرفتیم که بچه را سقط کنیم؛ ولی به خاطر گناهش مردد بودیم. بالاخره گفتیم استخاره می‌کنیم. این آیه آمد که:

[وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا]^۱ «و فرزندانتان را از ترس فقر نکشید! ما آنها را روزی می‌دهیم. مسلماً کشتن آنها گناه بزرگی است.» فرزند آنها الآن بزرگ شده و یک دانشجوی متدین و موفق است.

نکته جالب اینکه در لسان قرآن کریم و روایات سقط جنین با عناوین قتل و کشتن آمده و کسی که اقدام به سقط می‌کند را قاتل یا جانی می‌شمارد و این عناوین باید در زبان مردم رواج پیدا کند تا قبح این اعمال از بین نرود.

سوال: ۱۲۶۶: سقط جنین فی‌نفسه چه حکمی دارد؟ و در صورتی که ادامه بارداری برای زندگی مادر خطر داشته باشد، حکم آن چیست؟

جواب: سقط جنین شرعاً حرام است و در هیچ حالتی جایز نیست مگر آنکه استمرار حاملگی برای حیات مادر خطرناک باشد که در این صورت سقط جنین قبل از ولوج روح، اشکال ندارد، ولی بعد از دمیدن روح جایز نیست حتی اگر ادامه حاملگی برای حیات مادر خطرناک باشد مگر آنکه استمرار بارداری، حیات مادر و جنین هر دو را تهدید کند و نجات زندگی طفل به هیچ وجه ممکن نباشد ولی نجات زندگی مادر به تنهایی با سقط جنین امکان داشته باشد.^۲

سوال: ۱۹- در مورد مادران بیماری که ادامه حاملگی آنها با حیاتشان مغایرت پیدا می‌کند و سن جنین از چهار ماه بیشتر است، لیکن جنین از نظر سنی در وضعیتی است که امکان ادامه حیات وی خارج از رحم مادر وجود ندارد و بعد از مرگ مادر او هم فوت خواهد نمود، آیا می‌توان به منظور نجات حدّ اقلّ یک نفر؛ (یعنی مادر) به حاملگی خاتمه داد؟

جواب: باید تا آخرین ساعات امکان حفظ حیات مادر منتظر بمانند، چنانچه در آن هنگام جنین در وضعی باشد که امکان ادامه حیاتش نیست سقط او جهت حفظ حیات مادر مانعی ندارد.^۳

۱. اسراء / ۳۱.

۲. اجوبه الاستفتائات مقام معظم رهبری

۳. کتاب استفتائات امام خمینی ج ۳ صفحه ۲۸۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلسه دوم - بیان احکام

خداوند متعال در قرآن کریم در آیات متعدد فقر و بیم فقر را از عوامل اصلی کشتن فرزندان و پیشگیری از افزایش جمعیت می‌داند و بر رازقیت خدا تأکید کرده و می‌فرماید: [وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةَ إِمْلَاقٍ نَّحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا]؛^۴ «فرزندان خود را از ترس فقر نابود نکنید. این ما هستیم که به آنها و شما روزی می‌دهیم.»

و نیز می‌فرماید: [الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ]؛^۵ «شیطان شما را از فقر می‌ترساند و به سوی فحشا دعوت می‌کند.»

سوال: ۱۲۶۱: آیا سقط جنین بر اثر مشکلات اقتصادی جایز است؟

جواب: سقط جنین به مجرد وجود مشکلات و سختی‌های اقتصادی جایز نمی‌شود.^۶

سوال: آیا ضرورت‌های اجتماعی - اقتصادی، مجوز سقط جنین قبل از دمیده شدن روح می‌تواند باشد یا نه؟

جواب: سقط جنین به مجرد وجود مشکلات و سختی‌های اقتصادی جایز نمی‌شود.^۷

سوال: اگر بارداری باعث خجالت و آبروریزی من یا خانواده‌ام شود، آیا می‌توانم در سه ماهه اول آن را سقط کنم؟

جواب: سقط جنین شرعاً حرام است و آنچه در سؤال ذکر شده مجوز آن نمی‌باشد.

س. چنانچه زنی در اثر تجاوز به عنف ناخواسته باردار شده و قبل از چهار ماهگی به پزشک مراجعه و تقاضای سقط نماید، آیا پزشک مجاز به سقط جنین است؟ بویژه این‌که در صورت عدم سقط، آن زن دچار مشکلات روحی شده و احتمال خودکشی وی نیز وجود داشته باشد؟

از بین بردن جنین (قبل یا پس از چهارماهگی) جایز نیست، ولی چنانچه باقی ماندن جنین برای مادر ضرر جانی داشته و یا مستلزم مشقت شدیدی باشد که معمولاً قابل تحمل نیست (هرچند این مشقت بعد از زایمان و به جهت نگهداری و سرپرستی او باشد)، سقط آن، تا قبل از چهار ماهگی اشکالی ندارد.

ولی، برخی از مراجع تقلید، (آیات عظام خامنه‌ای و نوری همدانی) صرف آنچه که در سؤال آمده را، مجوز انجام سقط جنین نمی‌دانند. و در هر حال، عواقب بعدی سقط نکردن، به عهده پزشک نمی‌باشد.^۸

۴. اسراء: ۳۱.

۵. بقره: ۲۶۸.

۶. اجوبه الاستفتائات مقام معظم رهبری

۷. استفتائات جدید مقام معظم رهبری - سایت khamenei.ir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلسه سوم - بیان احکام

ر سول گرامی با تشویق به ازدواج و افزایش گوینده «لا إله إلا الله» تأکید کرده و می‌فرماید: «مَا يَمْنَعُ الْمُؤْمِنَ أَنْ يَتَّخِذَ أَهْلًا لَعَلَّ اللَّهَ يَرْزُقُهُ نَسَمَةً تَثْقِلُ الْأَرْضَ بِلَا إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ»؛^۹ چه چیزی مانع هم سر اختیار کردن از سان مؤمن است؟! شاید خداوند به او فرزندی عطا کند که گوینده «لا إله إلا الله» روی زمین باشد. و توازن موحدان را در برابر کفر سنگین تر کند.

سوال: ۱۲۶۲: پزشک بعد از معاینه در ماههای اول حاملگی به زن گفته است که استمرار بارداری احتمال خطر جانی برای او دارد و در صورتی که حاملگی ادامه پیدا کند، فرزندش ناقص‌الخلقه متولد خواهد شد و به همین دلیل پزشک دستور سقط جنین داده است، آیا این کار جایز است؟ و آیا سقط جنین قبل از دمیده شدن روح به آن جایز است؟
جواب: ناقص‌الخلقه بودن جنین، مجوز شرعی برای سقط جنین حتی قبل از ولوج روح در آن محسوب نمی‌شود، ولی اگر تهدید حیات مادر بر اثر استمرار حاملگی مستند به نظر پزشک متخصص و مورد اطمینان باشد، سقط جنین قبل از ولوج روح در آن اشکال ندارد.

سوال: ۳۱- این جانب متخصص بیماریهای زنان می‌باشم، ما قادر هستیم سالم یا ناقص بودن جنین را در داخل شکم تشخیص بدهیم، در صورت تشخیص نا سالم بودن آن اگر ما جنین را سقط کنیم و اجازه دهیم که مادر مجدداً حامله شود و این امر چندین بار انجام شود امکان آوردن نوزاد سالم خیلی زیادتر می‌شود (بدین معنی که مثلاً پس از سه یا چهار بار نوزاد ناقص امکان نوزاد سالم در بین آنها هست) لطفاً تکلیف شرعی را در این مورد بیان فرمائید.
جواب: سقط جنین در مفروض سؤال هم جائز نیست.^{۱۰}

سوال: ۱۲۶۹: اگر زن بارداری مجبور به معالجه لثه یا دندانهایش شود و بر اساس تشخیص پزشک متخصص نیاز به عمل جراحی پیدا کند، آیا با توجه به اینکه بیهوشی و عکسبرداری با اشعه باعث نقص جنین در رحم می‌شود، سقط جنین برای او جایز است؟

جواب: دلیل مذکور مجوزی برای سقط جنین محسوب نمی‌شود.^{۱۱}

۹. وسائل الشیعه، شیخ حر عاملی، نشر آل‌البیت، قم، چاپ اول، ۱۴۰۹ ق، ج ۲۰، ص ۱۴.

۱۰. کتاب استفتائات امام خمینی ج ۳ صفحه ۲۸۶

۱۱. اجوبه الاستفتائات مقام معظم رهبری سوال ۱۲۶۹

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلسه چهارم - بیان احکام

«قال رسول الله: «تَنَاقَحُوا تَكْتُرُوا فَاتِي أَبِي بِكُمْ الْأُمَّمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ لَوْ بِالسَّقَطِ»^{۱۲} رسول خدا- فرمود: ازدواج کنید تا زیاد شوید؛ زیرا من در روز قیامت به واسطه تعداد شما بر سایر امتهای مباحات می‌کنم؛ حتی بچه‌های سقط شده نیز باعث افتخار من هستند.»

سوال: با پیشرفت علوم پزشکی و جنین شناسی در دوران بارداری اطبای ناقص الخلقه بودن جنین را تشخیص می‌دهند و اگر بخواهند ناقص الخلقه بودن جنین را به اطلاع والدین برسانند ممکن است آنها اقدام به سقط جنین یا اقدام به رفع نقص جنین نمایند در حالی که احتمال بهبودی بسیار ضعیف است. در فرض سؤال اطلاع دادن دکتر جایز است یا نه؟
جواب: اطلاع دادن فی نفسه واجب نیست مگر آنکه قانونی در این زمینه موجود باشد، یا غرض از مراجعه به طبیب و پرداخت پول به او اطلاع از حال جنین باشد.^{۱۳}

سوال: با توجه به روشهای درمان نازایی که در حال حاضر انجام می‌شود، گاهی اوقات حاملگی‌های چند قلو (چهار قلو) اتفاق می‌افتد، که در اکثر موارد، با زایمان زودرس در ماههای پنجم و ششم همراه است و جنینها به ثمر نرسیده و از بین می‌روند. یکی از روشهایی که امروزه در دنیا انجام می‌شود، کاهش تعداد این جنینها در ماههای اول حاملگی (پنجاه تا شصت روزگی) است، تا بقیه جنینها بتوانند رشد نمایند و حاملگی به ثمر برسد. آیا این روش درمانی از نظر شرع مقدس اسلام جایز است یا خیر؟

جواب: اگر کاهش بعضی از جنینها، موجب زنده ماندن بقیه شود (و عدم کاهش، سبب از بین رفتن همه آنها گردد) اشکال ندارد.^{۱۴}

سوال: در منابع و عرف پزشکی، خطر جانی و مرگ مادر و احتمال عوارض در حاملگی‌ها و بیماریهای مختلف، با درصد تعیین می‌شود. آیا سقط درمانی، فقط در مواردی که درصد بالایی از خطر، مادر یا کودک را تهدید می‌کند، جایز است، یا درصد پایین نیز می‌تواند مجوز باشد؟

جواب: ناقص الخلقه بودن جنین، مجوز شرعی برای سقط جنین حتی قبل از ولوج روح در آن محسوب نمی‌شود، ولی اگر تهدید حیات مادر بر اثر استمرار حاملگی مستند به نظر پزشک متخصص و مورد اطمینان باشد و یا موجب مشقت شدیده باشد، سقط جنین قبل از ولوج روح در آن اشکال ندارد.^{۱۵}

۱۲. بحارالانوار، علامه مجلسی، دارالکتب الاسلامیه، تهران، بی تا، ج ۱۰۰، ص ۲۲۰.

۱۳. کتاب استفتائات امام خمینی ج ۳ صفحه ۲۸۶ به بعد

۱۴. کتاب استفتائات امام خمینی ج ۳ صفحه ۲۸۶ به بعد

۱۵. کتاب استفتائات امام خمینی ج ۳ صفحه ۲۸۶ به بعد

مردم دو دسته هستند: بعضیها می‌خواهند خودشان زندگی خود را بچرخانند و بچه‌هایشان را اداره کنند. اینها در تأمین یک بچه می‌مانند! حتی شاید بعد از ازدواج نیز از تشکیل خانواده پشیمان می‌شوند. حتی اگر این افراد نمازخوان باشند و هر روز در نمازشان بگویند: «ایاک نستعین» باز هم خودشان را همه کاره می‌دانند و در نتیجه از عهده هیچ کاری بر نمی‌آیند!

دسته دوم کسانی هستند که بر این باورند: روزی به دست خداست و او هیچ وقت بندگان خود را رها نمی‌کند و هیچ گاه خزائنش نیز تمامی ندارد و اگر گاهی روزی‌شان کم می‌شود، یا امتحانی الهی است که باید با صبر، از آن سرفراز بیرون بیایند، و یا جریمه گناهی است که باید با توبه و استغفار، برطرف بشود.

شخصی از یکی از علما پرسید: شما چگونه می‌گویید خمس مالتان را بدهید تا امواتان زیاد شود؟ در ریاضی ثابت شده است که پنج منهای یک، چهار می‌شود؛ ولی شما می‌گویید شش می‌شود!

آن عالم پرسید: سگ سالی چند بار می‌زاید؟ گفت: سالی دوبار. پرسید: هر بار چند توله می‌زاید؟ گفت: هر بار ۵، ۶ یا حتی بیش‌تر. پرسید: چند سال عمر می‌کند؟ گفت: تا سی سال هم عمر می‌کند. پرسید: چه مقدار از گوشتش خوراک مردم می‌شود؟ گفت: هیچ. پرسید: چه مقدار شان طعمه درندگان می‌شوند؟ گفت: خیلی کم. پرسید: چه مقدار شان به علت بیماری می‌میرند؟ جواب داد: بیماری‌ای که سگ را بکشد، خیلی نادر است.

سپس پرسید: گوسفند سالی چند بار می‌زاید؟ گفت: سالی یکبار. پرسید: هر بار چند بره؟ گفت: یکی. پرسید: چند سال عمر می‌کند؟ گفت: حدود ده سال. پرسید: چه مقدار از گوشتش را مردم می‌خورند؟ گفت: خیلی زیاد، و اصلاً گوسفند را پرورش می‌دهند تا گوشتش را بخورند. پرسید: چه مقدار طعمه درندگان می‌شود؟ گفت: خیلی زیاد. پرسید: چه مقدارشان به واسطه بیماری‌های می‌میرند؟ گفت: زیاد؛ زیرا بیماری‌های دام فراوان است که گاهی گله‌ها را از بین می‌برد. آن عالم گفت: به حساب ریاضی، الآن باید دنیا پر از سگ و نسل گوسفند منقرض شده باشد؛ اما بیابانها پر است از گله‌های گوسفند؛ ولی تو یک گله سگ به من نشان بده!

آن مرد تعجب کرد و علت را جویا شد و آن عالم در جوابش گفت: خدا چهار تا حرف در گوسفند قرار داده است که در سگ قرار نداده: ب، ر، ک، ت! آری، برکت!

سوال: ۱۲۶۳: پزشکان متخصص می‌توانند از طریق استفاده از روشها و دستگاههای جدید، نواقص جنین در دوران بارداری را تشخیص دهند و با توجه به مشکلاتی که افراد ناقص‌الخلقه بعد از تولد در دوران زندگی با آن مواجه می‌شوند، آیا سقط جنینی که پزشک متخصص و مورد اطمینان آن را ناقص‌الخلقه تشخیص داده، جایز است؟
جواب: سقط جنین در هر سنی به مجرد ناقص‌الخلقه بودن آن و یا مشکلاتی که در زندگی با آن مواجه می‌شود، جایز نمی‌شود.^{۱۶}

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلسه ششم - بیان احکام

سعدی شیرازی چنین می سراید:

یکی طفل، دندان برآورده بود	پدر سر به فکر فرو برده بود
که من نان و برگ از کجا آرَمَش؟	مروّت نباشد که بگذارمش
چو بیچاره گفت این سخن پیش جفت	نگر تا زن او را چه مردانه گفت
مخور گول ابلیس تا جان دهد	همان کس که دندان دهد، نان دهد
تواناست آخر خداوند روز	که روزی رساند، تو چندین مسوز
نگارندهٔ کودک اندر شکم	نویسندهٔ عمر و روزی است هم
خداوندگاری که عبدی خرید	بدارد، فکیف آنکه عبد آفرید
تو را نیست این تکیه بر کردگار	که مملوک را بر خداوندگار

آری، خدا بزرگتر از آن است که از روزی رساندن به مخلوقات خود عاجز باشد و انسان بسیار کوچکتر از آن است که بتواند بدون یاری او، حتی خودش را اداره کند.

سوال: زنی که از ابتدا نمی خواسته آبستن شود ولی بر اثر اصرار شوهر آبستن شده، اگر در غیاب شوهر کاری کند که موجب سقط جنین شود، آیا ضامن خونبهای اوست؟
جواب: در فرض مرقوم گناهکار است و علاوه بر آن ضامن دیه نیز می باشد.

سوال: من در هفته دهم حاملگی عمداً جنین را سقط کرده ام. نسبت به سقط جنین چه باید بکنم؟
جواب: سقط جنین بر شما حرام بوده است که مرتکب شدید ولی کفاره ندارد لیکن دیه شرعی جنین را ضامن هستید، و باید دیه را به وارث شرعی او پردازید و خودتان از این دیه ارث نمی برید.

سوال: آیا می توان با تشخیص قطعی بیماری در جنین هایی که دچار عیوب ژنتیک بوده و یا مادر آنها در طی بارداری بر اثر ابتلاء به بعضی بیماری های عفونی بیمار شده اند، قبل از دمیده شدن روح (چهار ماه و ده روز) جنین را سقط نمود؟ لازم به ذکر است این کودکان از بدو تولد تا پایان عمر دائماً در وضع مشقت باری به سر خواهند برد و خانواده و جامعه نیز بهای گزافی را از نظر روانی و مادی باید به دوش بکشند.

جواب: اگر نگهداری و بزرگ کردن طفل معلول و عقب مانده و ناقص الخلقه برای والدین دارای زحمت و مشقت بیش از متعارف باشد به مقداری که در عسر و حرج واقع می شود، اسقاط جنین پیش از دمیده شدن روح در او مانع ندارد.^{۱۷}

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلسه هفتم - بیان احکام

خداوند می‌فرماید: [وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَأَتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ]؛^{۱۸} اگر اهل روستاها (و شهرها) ایمان بیاورند و تقوا پیشه کنند، درهای برکات را از آسمان و زمین به روی آنها خواهیم گشود. پس شرط نزول برکات مادی و معنوی از زمین و آسمان، ایمان و تقوا است. آیا این دو صفت در جامعه به اصطلاح اسلامی ما بارز است؟ چگونه با این همه گناه، ظلم و حق‌گشی که در جامعه وجود دارد، انتظار داریم که وضعمان خوب باشد و همه چیز بر وفق مراد؟! سقط جنین از جمله گناهان کبیره، غیر اخلاقی و ضد بشری است که شرع مقدس اسلام نیز آن را حرام و عامل آن را مستحق مجازات می‌داند.^{۱۹}

سوال: پدر و مادری جنین چهل روزه‌ای را سقط کرده‌اند چون مادر بیمار بوده و پز شکان به صورت شفاهی گفته بودند که زایمان برای مادر خطر دارد و از باردار شدن منع شده بوده است، آیا به عمل فوق دیه تعلق می‌گیرد یا خیر؟ در صورتی که جواب مثبت است قیمت امروزی چقدر است و به چه جایی یا کسی پرداخت گردد؟
جواب: جنین چهل روزه اگر بصورت علقه درآمده بود، دیهی اسقاط آن سی مثقال [بازاری] طلا است و دیه به عهده کسی است که مباشر در سقط آن بوده است و به شخص مباشر اسقاط نمی‌رسد بلکه به سایر ورثه جنین از پدر یا مادر یا برادر و خواهر ارث می‌رسد.^{۲۰}

سوال: ۱۲۶۷: زنی جنین هفت ماهه خود را که ناشی از زنا بوده بنا به درخواست پدرش سقط کرده است، آیا دیه بر او واجب است؟ و بر فرض ثبوت دیه، پرداخت آن بر عهده مادر است یا پدر او؟ و در حال حاضر به نظر شما مقدار آن چقدر است؟

جواب: سقط جنین حرام است هرچند بر اثر زنا باشد و درخواست پدر باعث جواز آن نمی‌شود و در صورتی که مادر مباشر در سقط جنین باشد دیه بر عهده مادر است اما در مقدار دیه جنین در فرض سؤال تردید وجود دارد و احوط این است که مصالحه شود و این دیه در حکم ارث کسی است که وارث ندارد.^{۲۱}

سوال: ۱۲۶۸: مقدار دیه جنینی که دو ماه و نیم عمر دارد، در صورتی که عمداً سقط شود چقدر است و دیه باید به چه کسی پرداخت شود؟

جواب: اگر علقه باشد دیه آن چهل دینار است و اگر مضغه باشد شصت دینار است و اگر استخوان بدون گوشت باشد هشتاد دینار است و دیه به وارث جنین با رعایت طبقات ارث پرداخت می‌شود ولی وارثی که مباشر سقط جنین بوده از آن، سهمی ندارد.^{۲۲}

۱۸. اعراف / ۹۶.

۱۹. جواهر، محمدحسن نجفی، ج ۴۳، ص ۳۸۱، وسائل الشیعه، ج ۲۶، ص ۳۱

۲۰. کتاب استفتائات امام خمینی ج ۳ صفحه ۲۸۶ به بعد

۲۱. استفتائات جدید مقام معظم رهبری - سایت khamenei.ir

۲۲. استفتائات جدید مقام معظم رهبری - سایت khamenei.ir

بسم الله الرحمن الرحيم

جلسه هشتم - بیان احکام

عنكبوت، حشره‌ای ساکت و بدون بال، آرام، بی‌جنب و جوش و گوشه‌گیر است. گوشه‌سقف یا دیواری را گیر می‌آورد و بدون سر و صدا، تارمی تند و منتظر می‌ماند. از آن طرف، مگس حشره‌ای پرسر صدا و پرتحرک است و آرام و قرار ندارد. خیلی هم حریص است. از هیچ چیزی چشم‌پوشی نمی‌کند. از شیرینی گرفته تا گوشت و حتی زخم و نجاست، روی همه می‌نشیند تا چیزی میل کند!

اگر به زرنگی و دست و پا داری بود، باید نسل عنکبوتها از گرسنگی منقرض شده باشد؛ ولی خدای حکیم، رزق و روزی این عنکبوت را همان مگس قرار داده! با بالی که دارد، پرواز می‌کند و در دام این عنکبوت می‌افتد و دیگر دست و پا زدن و تلاش برایش فایده‌ای ندارد. حتماً شما نیز افراد زیادی را دیده‌اید که وقتی به آنها نگاه می‌کنیم، می‌گوییم: او عرضه‌کاری ندارد؛ ولی هفت هشت فرزند دارد و تربیت و سر و سامان داده و چشم‌نوه‌ها نیز به اوست! تمام اینها برای این است که حساب کار به دست ظاهر زرنگها بیاید و خیال نکنند از توکل بر خدا بی‌نیازند و کسانی که به اصطلاح دست و پا دار نیستند، از لطف و رحمت خدا ناامید نشوند.

خدا می‌داند چقدر افراد زرنگ و دارای شرم اقتصادی بوده‌اند که شب خوابیدند و وقتی صبح بیدار شده‌اند، دیده‌اند ورشکست شده‌اند و یا باید از این شهر به آن شهر فرار کنند یا باید به زندان بروند. باید همواره از خداوند متعال بخواهیم که لحظه‌ای ما را به خود وانگذارد، وگرنه بیچاره خواهیم شد و به هر دری بزیم، به رویمان باز نمی‌شود.

به نادانان چنان روزی رساند که صد عاقل در آن حیران بماند!

در اسلام قاتل را به خاطر قتل جنین قصاص نمی‌کنند ولی از پرداخت دیه معاف نمی‌شود و باید خون بهای جنین را بدهد.

سوال جدی کسانی که فرزندشان را کشته‌اند سوال از دیه جنین است آنها می‌خواهند بدانند آیا این قتل، قصاص و دیه دارد؟ یا چون مقتول جنین بوده چیزی بر عهده کسی نیست؟؟؟ اگر دیه دارد چه کسی باید دیه بدهد؟ و چه کسی دیه را می‌گیرد؟ مقدار آن چه قدر است و چگونه میتوان آن را گرفت؟ اگر پدر و مادر خودشان قاتل باشند آیا خواهر و برادر میتوانند ادعای دیه کنند؟

سوال: دیه‌ی سقط جنین که با رضایت کامل پدر و مادر، و از راههای مختلف انجام می‌شود، به عهده کیست؟

جواب: دیه بر عهده مباشر سقط می‌باشد. اگر دکتر مستقیماً سقط را انجام دهد دیه بر عهده اوست و اگر پرستار تزریق نماید به عهده اوست و اگر مادر دارو را خورده بر عهده مادر می‌باشد و در همه موارد دیه باید به ورثه طفل پرداخت شود که در موارد اول و دوم پدر و مادر و در مورد سوم پدر است که اگر ایشان عفو نمایند ساقط می‌شود هر چند گناه آن که قتل نفس یا مشابه آن باشد ثابت است.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلسه نهم - بیان احکام

رسول گرامی اسلام - می فرماید: «إِذَا حَمَلَتِ الْمَرْأَةُ كَانَتْ بِمَنْزِلَةِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ الْمُجَاهِدِ بِنَفْسِهِ وَ مَالِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِذَا وَضَعَتْ كَانَتْ لَهَا مِنَ الْأَجْرِ مَا لَا تَدْرِي مَا هُوَ لِعَظْمِهِ فَإِذَا أَرْضَعَتْ كَانَتْ لَهَا بِكُلِّ مَصَّةٍ كَعَدْلٍ عَتَقَ مُحْرَّرٍ مِنْ وُلْدِ إِسْمَاعِيلَ فَإِذَا فَرَعَتْ مِنْ رَضَاعِهِ ضَرَبَ مَلَكٌ عَلَى جَنْبِهَا [جَنْبِهَا] وَ قَالَ اسْتَأْنَفَ [اسْتَأْنَفِي] الْعَمَلُ فَقَدْ غُفِرَ لَكِ»؛^{۲۳}

هنگامی که زنی باردار می شود، به منزله روزه دار شب زنده دار و مجاهد در راه خدا با جان و مال است و وقتی وضع حمل نمود. آنقدر اجر دارد که قابل توصیف نیست [و اگر در این مدت از دنیا برود، به منزله شهید است] و زمانی که به نوزادش شیر می دهد، با هر مکیدنی، به او اجر آزاد کردن یک اسیر از نسل حضرت اسماعیل %۵ را می دهند و تمام گناهانش آمرزیده می گردد.

قصاص به زبان ساده یعنی: همان جنایتی را که قاتل یا جنایت کار انجام داده راجع به او هم انجام دهند مثلاً اگر کسی قتل انجام داده و انسانی را کشته به قتل برسانند

و دیه یا خون بها مقدر، مال معینی از مال است که در شرع مقدس به سبب جنایت غیر عمدی بر نفس، عضو یا منفعت، یا جنایت عمدی در مواردی که به هر جهتی قصاص ندارد، مقرر شده است.^{۲۴}

دیه به چه کسی می رسد؟

در همه موارد دیه باید به ورثه طفل پرداخت شود (یعنی اگر پزشک یا پرستار قاتل باشند) دیه به پدر و مادر میرسد و اگر مادر قاتل باشد، باید دیه را به پدر بدهد البته اگر ایشان عفو نمایند (یعنی بگویند که پول دیه را نمیخواهد و قاتل را ببخشند) دیه ساقط می شود هر چند گناه آن، که قتل نفس باشد ثابت است. (یعنی بخشیدن پدر و مادر تنها بدهی مالی را می بخشد ولی عذاب اخروی را برطرف نمی کند).

اما اگر خود پدر و مادر عمل سقط را انجام داده اند چون دیه به عهده کسی است که مباشر در سقط بوده است خودشان دهنده دیه هستند و نمی شود که خودشان گیرنده دیه هم باشند، پس دیه به سایر ورثه یعنی برادران و خواهران و پدر بزرگ و مادر بزرگ آن جنین می رسد. و هر کدام به تنهایی میتوانند با طرح شکایت ادعای دیه نمایند. حتی اگر فرزند ثمر زنا و نامشروع باشد باز هم دیه ساقط نمیشود و دیه او به حاکم شرع می رسد، و در مصارف بیت المال مصرف می شود.^{۲۵}

^{۲۳} . امالی، شیخ صدوق، نشر: علمی، بیروت، چاپ پنجم، ۱۴۰۰ ق، ص ۴۱۱.

^{۲۴} . ماده ۴۴۸ - قانون مجازات اسلامی

^{۲۵} . صفحه استفتائات سایت آیت الله العظمی مکارم شیرازی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

جلسه دهم - بیان احکام

وجود فرزند یکی از عواملی است که موجب حفظ کانون خانواده و تداوم زندگی مشترک می‌گردد؛ چرا که فرزندان، سپر حمایتی را در برابر طلاق والدین فراهم می‌کنند.

مطالعات نشان می‌دهد که طلاق در بین خانواده‌های بدون فرزند، بیش‌تر است.^{۲۶}

«بکر بن صالح» می‌گوید: «كَتَبْتُ إِلَى أَبِي الْحَسَنِ إِنِّي أَحْبَبْتُ طَلَبَ الْوَلَدِ مِنْذُ خَمْسِ سِنِينَ وَ ذَلِكَ أَنَّ أَهْلِي كَرِهَتْ ذَلِكَ وَقَالَتْ إِنَّهُ يَشْتَدُّ عَلَيَّ تَرْبِيَّتُهُمْ لِقَلَّةِ الشَّيْءِ فَمَا تَرَى فَكَتَبْتُ إِلَيَّ اطَّلَبِ الْوَلَدَ فَإِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُهُمْ»^{۲۷}

به امام کاظم نامه‌ای نوشتم: من مدت پنج سال است که از بچه دار شدن جلوگیری می‌کنم و این به خاطر آن است که هم‌سرم فرزند نمی‌خواهد و می‌گوید: تربیت و اداره فرزند برایم دشوار است؛ زیرا فقیر هستیم و از امکانات زیادی برخوردار نیستیم. نظر حضرت‌عالی چیست؟ امام در پاسخ مرقوم فرمودند: فرزند طلب کن! همانا خدا روزی آنها را می‌دهد.»

سوال: آیا خارج کردن جنین از رحم مادر، زودتر از موعد مقرر، و رشد آن تحت مراقبت‌های ویژه و یا در دستگاه مخصوص (انکوباتور)، جایز است؟

جواب: عمل فوق فی نفسه اشکال ندارد.

سوال: ۱۲۵۶: بستن لوله‌های منی مرد برای جلوگیری از افزایش جمعیت چه حکمی دارد؟

جواب: اگر این کار با یک غرض عقلایی صورت بگیرد و ضرر قابل ملاحظه‌ای هم نداشته باشد، فی نفسه اشکال ندارد، اما انجام این عمل امر مذمومی است.

سوال: ۱۲۵۹: آیا جایز است زن بدون اجازه شوهرش از وسائل پیشگیری از بارداری استفاده نماید؟

جواب: محل اشکال است.

سوال: استفاده از وسایل ضد بارداری که انسان بداند یا احتمال صحیح بدهد که ضرر دارند (مثل قرص‌های ضد بارداری که مشخصاً مخرب قلب و عروق هستند) چگونه است؟

جواب: در صورتی که به تشخیص پزشک حاذق دارای ضرر چشمگیر باشد جایز نیست.

^{۲۶} بنگرید به مقاله «بازدارنده‌ها و تسهیل‌کننده‌های اقتصادی، اجتماعی طلاق»، دکتر محمد قدسی، دکتر اسماعیل بلالی و دکتر سعید عیسی‌زاده، نشریه جامعه‌شناسی و علوم اجتماعی، مطالعات راهبردی زنان، پاییز ۱۳۹۰، ش، شماره ۵۳.

^{۲۷} وسائل الشیعه، ج ۲۱، ص ۳۶۰.